

УДК 327.019.51(470:477):34

А. В. Трофименко

ПРОТИДІЯ РОСІЙСЬКІЙ ІНФОРМАЦІЙНІЙ АГРЕСІЇ В УКРАЇНІ: ПРАВОВИЙ ВИМІР

У роботі представлено аналіз базових правових засад із забезпечення інформаційної безпеки та протидії інформаційній агресії з боку Російської Федерації в українському законодавстві. Автор визначив зміст російської інформаційної агресії, виокремив місце інформаційної складової в процесі забезпечення національної безпеки України на сучасному етапі. У статті встановлено основні положення базових нормативних актів України із захисту інформаційного суверенітету (Стратегія національної безпеки України, Доктрина інформаційної безпеки України, окремі закони України), встановлено правові основи захисту інформаційного простору, у тому числі телерадіопростору, ринку друкованої продукції тощо. Проведене дослідження українського законодавства дозволило авторові встановити ключові правові засади протидії інформаційній агресії, визначити механізми їх реалізації.

Ключові слова: *інформаційна агресія, інформаційний суверенітет, пропаганда, кібербезпека, Стратегія національної безпеки України, Доктрина інформаційної безпеки України.*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-28-29-261-270

Інформаційний та пропагандистський вплив є однією з ключових складових гібридної агресії Російської Федерації на Південному Сході України. РФ ефективно використовує пропагандистські «меседжи», розроблені з урахування стереотипів масової свідомості окремих цільових аудиторій, успішно працюють російські медіа і з міжнародною аудиторією, що призводить до дискредитації іміджу України в її очах. Україна виявилась не підготовленою до інформаційної війни, розв'язаної агресором, розвиток пропагандистської сфери якого значно переважає, українські нормативно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки та ведення інформаційної війни виявилися вкрай недостатніми. Інформаційні операції та шпропагандистські кампанії з боку держави-агресора, що розгортаються на глобальному, регіональному та місцевому рівнях, обумовили необхідність оперативного вироблення ефективних механізмів протидії інформаційній агресії.

Метою даної статті виступає встановлення правових засад забезпечення інформаційної безпеки України в умовах російської агресії, визначення ключових правових механізмів в цій сфері. Об'єктом дослідження є протидія російській інформаційній агресії в Україні, предметом нормативно-правові засади забезпечення інформаційної безпеки України в цьому контексті.

Актуальність теми дослідження обумовлює значний інтерес українських науковців до означеної проблеми. Питання захисту від деструктивних інформаційних впливів з боку Російської Федерації стало предметом наукових праць таких дослідників, як В. Хорошко та Ю. Хохлачова, В. Ліпкан, М. Бучин, У. Ільницька, Т. Короткий, В. Лизанчук, Г. Почепцов, М. Гетьманчук, Н. Семен та багато інших. Основу джерельної бази дослідження складають

нормативно-правові акти України, а саме Стратегія національної безпеки України, Доктрина інформаційної безпеки України, Рішення РНБО «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України», закони України «Про національну безпеку України», «Про інформацію», «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки», «Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту», «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України» тощо.

За визначенням професора Ліпкана В.А. (2011, с.38) інформаційна агресія – це «вид інформаційного протиборства, який полягає у вчиненні незаконних дій однієї зі сторін в інформаційній сфері, спрямованих на нанесення супротивнику конкретної, відчутної шкоди в окремих сферах його діяльності шляхом обмеженого і локального за своїми масштабами застосування інформаційного впливу». Інформаційна агресія спрямована на здійснення маніпулювання громадською думкою для створення політичної напруги та недовіри до владних структур в цільовій державі, провокування зіткнень на соціальному, етнічному, мовному, релігійному та іншому ґрунті, зниження обороноздатності шляхом підризу морального духу населення, формування негативного ставлення до культури та дискредитація або викривлення історичних фактів, створення негативного іміджу супротивника в очах світової спільноти, перешкоджання впливу медіа супротивника на його населення тощо (Хорошко та Хохлачова, 2019, с.21). Інформаційна агресія має низку притаманних їй ознак, серед яких інтенсивність застосування відкритих та прихованих акцій, багатовекторність, несистемність (одночасне здійснення інформаційних атак (одиначних проявів агресії) із застосуванням різноманітної інформаційної зброї в декількох напрямках).

На сучасному етапі відсутні міжнародні норми, які визначають дії держави як інформаційну агресію, це робить складним завдання встановлення шкоди, нанесеної в ході її реалізації, та вимагання компенсації за її нанесення в судовому порядку. Окремі держави самостійно на рівні національного законодавства визначають ці поняття, що слугують фундаментом для розробки політики із протидії агресивним інформаційним впливам. Не виключенням стала і Україна. З розгортанням інформаційної агресії Російської Федерації проти України у державі розпочався процес оновлення законодавства у цій сфері, правове поле було доповнено низкою нових законодавчих та підзаконних актів, що встановлюють засади забезпечення інформаційного суверенітету держави.

Забезпечення інформаційної безпеки визнається у якості однієї з найважливіших функцій держави, що встановлено статтею 17 Конституції України, при цьому, не зважаючи на це, з моменту її прийняття держава не розбудувала нормативної бази для забезпечення інформаційного суверенітету, що стало очевидним внаслідок тимчасової окупації АР Крим та окремих територій Донецької та Луганської областей.

Першим кроком на шляху розбудови правових засад для забезпечення інформаційного суверенітету держави стало прийняття 28 квітня 2014 р. Рішення РНБО «Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України», у якому зазначалося, що «виходячи з необхідності вдосконалення нормативно-правового забезпечення та попередження й нейтралізації потенційних і реальних загроз національній безпеці в інформаційній сфері» необхідно розробити «законопроекти про внесення змін до деяких законів України щодо протидії інформаційній агресії іноземних

держав, передбачивши, зокрема, визначення механізму протидії негативному інформаційно-психологічному впливу» (Рішення РНБО..., 2014). Це стало початком масштабного оновлення українського законодавства з метою посилення заходів із протидії інформаційній агресії з боку РФ.

Основними документами, що встановлюють правові засади в зазначеній сфері, сьогодні виступають Стратегія національної безпеки України, ухвалена Указом Президентом 26 травня 2015 року, та Доктрина інформаційної безпеки України, ухвалена Указом Президента 25 лютого 2017 року.

Стратегія національної безпеки України особливе місце відводить забезпеченню інформаційної безпеки, визнаючи серед актуальних загроз національної безпеки «інформаційно-психологічну війну, приниження української мови і культури, фальшування української історії, формування російськими засобами масової комунікації альтернативної до дійсності викривленої інформаційної картини світу» (Указ Президента України..., 2015, п. 3.1). У якості пріоритетів забезпечення інформаційної безпеки цей документ визначає: забезпечення наступальності заходів політики інформаційної безпеки на основі асиметричних дій проти всіх форм і проявів інформаційної агресії; створення інтегрованої системи оцінки інформаційних загроз та оперативного реагування на них; протидія інформаційним операціям проти України, маніпуляціям суспільною свідомістю і поширенню спотвореної інформації, захист національних цінностей та зміцнення єдності українського суспільства; розробка і реалізація скоординованої інформаційної політики органів державної влади; виявлення суб'єктів українського інформаційного простору, що створені та/або використовуються Росією для ведення інформаційної війни проти України, та унеможливлення їхньої підривної діяльності; створення і розвиток інститутів, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, з урахуванням практики держав-членів НАТО; удосконалення професійної підготовки у сфері інформаційної безпеки, упровадження загальнонаціональних освітніх програм з медіакультури із залученням громадянського суспільства та бізнесу» (Указ Президента України..., 2015, п.4.11).

Як національний інтерес визначає протидію інформаційній агресії РФ і Доктрина інформаційної безпеки, а саме: «захист українського суспільства від агресивного впливу деструктивної пропаганди, передусім з боку Російської Федерації; захист українського суспільства від агресивного інформаційного впливу Російської Федерації, спрямованого на пропаганду війни, розпалювання національної і релігійної ворожнечі, зміну конституційного ладу насильницьким шляхом або порушення суверенітету і територіальної цілісності України» (Указ Президента України ..., 2017).

Доктрина визначає не тільки напрями та пріоритети державної політики в цій сфері, а й оговорює механізми зазначеної протидії, зокрема на Міністерство інформаційної політики покладена організація та забезпечення «моніторингу засобів масової інформації та загальнодоступних ресурсів вітчизняного сегмента мережі Інтернет з метою виявлення інформації, поширення якої заборонено в Україні; моніторингу загроз національним інтересам і національній безпеці в інформаційній сфері; сприяння Міністерству закордонних справ України щодо донесення офіційної позиції України до іноземних засобів масової інформації; формування поточних пріоритетів державної інформаційної політики, контролю їх реалізації; координації діяльності центральних та місцевих органів виконавчої влади у сфері забезпечення інформаційного суверенітету України; урядових комунікацій; кризових комунікацій, зокрема під час проведення антитерористичної операції та в особливий період; вжиття заходів в інформаційній сфері, пов'язаних із запровадженням

правових режимів надзвичайного чи воєнного стану; розроблення стратегічного нарративу і його імплементації; вироблення і впровадження стратегії інформаційного забезпечення процесу звільнення та реінтеграції тимчасово окупованих територій; розроблення та впровадження єдиних стандартів підготовки фахівців у сфері урядових комунікацій для потреб державних органів». Додаткові функції в інформаційній сфері було покладено і на РНБО, КМУ, СБУ, Міністерство культури, розвідувальні органи, Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації та деякі інші установи (Указ Президента України..., 2017).

Примітно, що Закон України «Про національну безпеку України» у поточній редакції, а також базовий закон у інформаційній сфері «Про інформацію» не містять окремого положення щодо протидії інформаційній агресії, що частково може пояснюватися наявністю прийнятої окремої Стратегії національної безпеки, розглянутої вище. Закон «Про національну безпеку України» обмежується тільки визнанням забезпечення інформаційної безпеки напрямком державної політики у сфері національної безпеки та оборони, прирахуванням цієї функції до компетенції СБУ, РНБО, КМУ, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації (Закон України Про національну безпеку України, 2018).

З метою реалізації розглянутих положень було прийнято низку додаткових нормативно-правових актів. Так, для посилення протидії інформаційній агресії та пропаганді було прийнято закони з метою захисту інформаційного телерадіопростору. Зокрема, 5 лютого 2015 року було підписано Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України», що доповнив Закони України «Про кінематографію» та «Про телебачення і радіомовлення». Ці доповнення зобов'язують Центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері кінематографії, відмовляти у праві розповсюдження і демонстрування фільмів, якщо в них є матеріали, «які пропагують війну, насильство, жорстокість, фашизм і неофашизм, спрямовані на ліквідацію незалежності України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі, приниження нації, неповагу до національних і релігійних святих...». Крім того, внесені зміни збороняють в Україні демонстрування фільмів та трансляцію телепередач, які «містять популяризацію або пропаганду органів держави-агресора та їхніх окремих дій, що створюють позитивний образ працівників держави-агресора, працівників радянських органів державної безпеки, виправдовують чи визнають правомірною окупацію території України, а також забороняється трансляція (демонстрування шляхом показу каналами мовлення) фільмів, вироблених фізичними та юридичними особами держави-агресора» (Закон України Про внесення змін ..., 2015).

Серед інших нормативно-правових актів, спрямованих на протидію інформаційній агресії, варто відзначити:

- Постанову ВРУ № 1332-VII від 17 червня 2014 року «Про Звернення Верховної Ради України до Міжнародної Федерації Журналістів, Європейської Федерації Журналістів, Асоціації Європейських Журналістів, міжнародної організації "Репортери без кордонів", Міжнародного олімпійського комітету щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України», що наводить докази координованої та цілеспрямованої інформаційної війни з боку РФ проти України, яка здійснюється шляхом поширення «через російські засоби масової інформації недостовірної, неповної та упередженої інформації про Україну з метою маніпулювання суспільною

- свідомістю в Україні та за її межами» (Постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України, 2014).
- Закон України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки» № 317-VIII від 9 квітня 2015 року, який засудив комуністичний та націонал-соціалістичний режими в Україні та визначив правові основи заборони пропаганди їх символіки, а також порядок ліквідації символів комуністичного тоталітарного режиму. (Закон України Про засудження..., 2015)/
 - Стратегія кібербезпеки України від 15 березня 2016 року, яка формулює основні загрози кібербезпеці, пріоритети та напрями її забезпечення, зокрема передбачає розробку засобів та інструментів можливої відповіді на агресію у кіберпросторі (Указ Президента України ..., 2016).
 - Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій» № 1421-VIII від 16 червня 2016 року, що встановив квоти на національний аудіовізуальний продукт в розмірі 50 % у загальному обсязі мовлення кожної телерадіоорганізації. При цьому 35% загального обсягу пісень при здійсненні радіомовлення мають бути державною мовою, мінімальна частка ведення передач державною мовою протягом першого року після набрання чинності закону має становити не менше 50 відсотків, протягом другого року - не менше 55 відсотків, протягом третього року - не менше 60 відсотків (Закон України Про внесення змін..., 2016b).
 - Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту» № 1780-VIII від 8 грудня 2016 року, який заборонив використання друкованих засобів масової інформації для «закликів до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу або територіальної цілісності України», розпалювання ворожнечі, популяризації держави-агресора тощо (Закон України Про внесення змін ..., 2016a).
 - Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про гастрольні заходи в Україні" щодо особливостей організації та проведення гастрольних заходів за участю громадян держави-агресора» № 2165-VIII від 5 жовтня 2017 року, що заборонив при проведенні гастрольних заходів «заклики до захоплення влади, насильницької зміни конституційного ладу і цілісності держави, розпалювання ворожнечі», популяризацію та пропаганду держави-агресора тощо (Закон України Про внесення змін ..., 2017).

Крім зазначених документів була здійснена також спроба розробити комплексний акт, що регулював би державну політику в зазначеній сфері. Проект такого документу, а саме Концепції інформаційної безпеки, було підготовлено у 2015 р. спеціально створеною Експертною радою, до якої увійшли 16 експертів із сфер інформаційної політики, безпеки, освіти, медіаменеджменту та журналістики, правовий аналіз підготовленої концепції було здійснено експертами ОБСЄ, які надали зауваження та рекомендації ще у липні 2015 р. Проте дискусії щодо прийняття документу та окремі його положення досі тривають. Крім того, окремі поняття не знайшли свого відображення в нормативно-правових актах, зокрема такі терміни, як «інформаційна агресія», «інформаційна війна» тощо.

Таким чином, інформаційна безпека, що залишалася поза увагою державних органів влади до 2014 року, сьогодні визначається в українському законодавстві як один з головних

елементів національної безпеки. Російська інформаційна агресія, продемонструвавши неспроможність держави протистояти потужному інформаційному впливу, призвела до створення нових нормативно-правових засад для захисту українського інформаційного простору від зовнішніх пропагандистсько-маніпулятивних впливів, створення передумов для підвищення рівня національної інформаційної інфраструктури.

Проведений аналіз дозволяє визначити ключові правові засади протидії російській інформаційній агресії, серед яких:

- визначення інформаційно-психологічної війни в якості актуальної загрози національної безпеки;
- створення інститутів, що відповідають за інформаційно-психологічну безпеку, доповнення функцією захисту інформаційного простору компетенції існуючих органів державної влади (Міністерство інформаційної політики, РНБО, КМУ, СБУ, Міністерство культури, розвідувальні органи, Державна служба спеціального зв'язку та захисту інформації тощо);
- захист інформаційного телерадіопростору та ринку друкованої продукції шляхом заборони доступу на український ринок матеріалів, що спрямовані на ліквідацію незалежності України, просувають позитивний імідж владних органів держави-агресора, виправдовують окупацію території України;
- встановлення квот на національний аудіовізуальний продукт;
- заборона популяризації держави-агресора та закликів на її користь під час гастрольних заходів в Україні;
- засудження та ліквідація символів комуністичного тоталітарного режиму;
- розробка засобів та інструментів відповіді на агресію у кіберпросторі;
- удосконалення професійної підготовки у сфері інформаційної безпеки, упровадження загальнонаціональних освітніх програм з медіакультури тощо.

Тим не менш, визнаючи здобутки з розбудови правових засад для забезпечення інформаційного суверенітету в Україні, слід зауважити, що розглянута законодавча база все ж не носить комплексного характеру, регулюються окремі сфери інформаційного простору, не сформовано передумови для розвитку потенціалу інформаційної сфери.

Бібліографічний список

- Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту інформаційного телерадіопростору України*, 2015. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-19#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Закон України Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки*, 2015. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо обмеження доступу на український ринок іноземної друкованої продукції антиукраїнського змісту*, 2016а. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-19#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Закон України Про внесення змін до деяких законів України щодо частки музичних творів державною мовою у програмах телерадіоорганізацій*, 2016б. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-19#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).

- Закон України Про внесення змін до Закону України "Про гастрольні заходи в Україні" щодо особливостей організації та проведення гастрольних заходів за участю громадян держави-агресора*, 2017. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2165-19#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Закон України Про національну безпеку України*, 2018. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Ліпкан В. А., 2011. Сучасний зміст інформаційних операцій проти України. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*, 102(І), с. 34–43.
- Постанова Верховної Ради України Про Звернення Верховної Ради України до Міжнародної Федерації Журналістів, Європейської Федерації Журналістів, Асоціації Європейських Журналістів, міжнародної організації "Репортери без кордонів", Міжнародного олімпійського комітету щодо інформаційно-психологічної агресії, що здійснюється засобами масової інформації Російської Федерації проти України*, 2014. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1332-18#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Рішення РНБО Про заходи щодо вдосконалення формування та реалізації державної політики у сфері інформаційної безпеки України*, 2014. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-14#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року "Про Стратегію національної безпеки України"*, 2015. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року "Про Стратегію кібербезпеки України"*, 2016. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Указ Президента України Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»*, 2017. [онлайн] Доступно : <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>> (Дата звернення: 05.10.2020).
- Хорошко, В.О. та Хохлачова, Ю.Є., 2019. Інформаційна війна. Захист від деструктивних інформаційно-психологічних впливів. Частина 2. *Безпека інформації*, 25(1), с. 18–23.

References

- Khoroshko V. and Khokhlacheva Yu., 2019. Information war protection from destructive informational and psycho-logical influences. Part 2. *Scientific Journal of Information Security*, 2019, 25(1), pp. 18–23.
- Lipkan V. A., 2011. Suchasnyi zmist informatsiinykh operatsii proty Ukrainy [Modern content of information operations against Ukraine]. *Current issues of international relations*, 102(І), p. 34–43. (in Ukraine).
- Postanova Verkhovnoi Rady Pro Zvernennia Verkhovnoi Rady Ukrainy do Mizhnarodnoi Federatsii Zhurnalistiv, Yevropeiskoi Federatsii Zhurnalistiv, Asotsiatsii Yevropeiskykh Zhurnalistiv, mizhnarodnoi orhanizatsii "Reportery bez kordoniv", Mizhnarodnoho olimpiiskoho komitetu shchodo informatsiino-psykholohichnoi ahresii, shcho zdiisniuietsia zasobamy masovoi informatsii Rosiiskoi Federatsii proty Ukrainy* [Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine of Appeal of the Verkhovna Rada of Ukraine to the

- International Federation of Journalists, the European Federation of Journalists, the Association of European Journalists, Reporters Without Borders, the International Olympic Committee on Information and Psychological Aggression of the Russian Federation against Ukraine*], 2014. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1332-18#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Rishennia RNBO Pro zakhody shchodo vdoskonalennia formuvannia ta realizatsii derzhavnoi polityky u sferi informatsiinoi bezpeky Ukrainy [Decision of the National Security and Defense Council On Measures to Improve the Formation and Implementation of State Policy in the Field of Information Security of Ukraine]*, 2014. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0004525-14#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 6 travnia 2015 roku «Pro Stratehiiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy» [Decree of the President of Ukraine On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of May 26, 2015 «National Security Strategy of Ukraine»]*, 2015. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 27 sichnia 2016 roku "Pro Stratehiiu kiberbezpeky Ukrainy" [Decree of the President of Ukraine Decision of National Security and Defense Council of Ukraine of January 27, "On Cyber Security Strategy of Ukraine"]*, 2016. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/96/2016>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Ukaz Prezidenta Ukrainy Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 29 hrudnia 2016 roku «Pro Doktrynu informatsiinoi bezpeky Ukrainy» [Decree of the President of Ukraine On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine of December 29, 2016 «On the Doctrine of Information Security of Ukraine»]*, 2017. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/47/2017#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Zakon Ukrainy Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy [Law of Ukraine On National Security of Ukraine]*, 2018. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo zakhystu informatsiinoho teleradioprostoru Ukrainy [Law of Ukraine On Amendments to Several Laws of Ukraine re protection of informational television and radio space of Ukraine]*, 2015. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/159-19#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo obmezhenia dostupu na ukrainskyi rynok inozemnoi drukovanoi produktsii antyukrainskoho zmistu [Law of Ukraine On Amendments to Several Laws of Ukraine Concerning Restricted Access of Anti-Ukrainian Content to the Ukrainian Market for Foreign Printed Products]*, 2016. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1780-19#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).
- Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo chastky muzychnykh tvoriv derzhavnoiu movoiu u prohramakh teleradioorhanizatsii [Law of Ukraine On Amendments To Several Laws of Ukraine Concerning Restricted Access of Anti-Ukrainian Content to the Ukrainian Market for Foreign Printed Products Touching Share of*

Ukrainian Songs within Shows of Ukrainian Television and Radio Organizations], 2016. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1421-19#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).

Zakon Ukrainy Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy "Pro hastrolni zakhody v Ukraini" shchodo osoblyvosti orhanizatsii ta provedennia hastrolnykh zakhodiv za uchastiu hromadian derzhavy-ahresora [Law of Ukraine On Amendments To Law of Ukraine On Tour Activity in Ukraine on the peculiarities of organizing and conducting touring events with the participation of citizens of the aggressor state], 2017. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2165-19#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).

Zakon Ukrainy Pro zasudzhennia komunistychnoho ta natsional-sotsialistychnoho (natsystskoho) totalitarnykh rezhymiv v Ukraini ta zaboronu propahandy yikhnoi symboliky [Law of Ukraine On Condemnation of the Communist and National Socialist (Nazi) Totalitarian Regimes and Prohibition of Propaganda of Their Symbols], 2015. [online] Available at: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>> (Accessed: 05.10.2020). (in Ukraine).

Стаття надійшла до редакції 07.10.2020 р.

A. Trofymenko

COMBATING RUSSIAN INFORMATION AGGRESSION IN UKRAINE: LEGAL DIMENSION

Information and propaganda influence is one of the key components of the hybrid aggression of the Russian Federation in the South-East of Ukraine. RF effectively uses propaganda "messages" designed to take into account the stereotypes of the mass consciousness of certain target audiences, and the Russian media successfully work with the international audience, which discredits Ukraine's image in their eyes. Ukraine was unprepared for the information war unleashed by the aggressor, the development of the propaganda sphere of which significantly prevails, the Ukrainian legal framework for information security and information warfare was extremely insufficient. Information operations and propaganda campaigns by the aggressor state, which are unfolding at the global, regional and local levels, have necessitated the rapid development of effective mechanisms to counter information aggression.

The purpose of this article is to establish the legal basis for information security of Ukraine in the face of Russian aggression, to identify key legal mechanisms in this area.

The study was conducted on the basis of an analysis of a wide range of sources, which are represented by laws and regulations of Ukraine. This allowed the author to present an analysis of the basic legal framework for information security and counteraction to information aggression by the Russian Federation in Ukrainian legislation.

The article defines the content of Russian information aggression, highlights the place of the information component in the process of ensuring the national security of Ukraine at the present stage. The main provisions of the basic regulations of Ukraine on the protection of information sovereignty (National Security Strategy of Ukraine, the Doctrine of Information Security of Ukraine, certain laws and regulations of Ukraine), which define information security as one of the most important functions of the state, reveal the primary threats to national security in the information sphere, set priorities for information security, stipulate mechanisms for counteracting information aggression.

The study of Ukrainian legislation allowed the author to establish key legal principles for combating information aggression, such as follows:

- identification of information and psychological warfare as an urgent threat to national security;

- establishment of the institutions responsible for information and psychological security, addition of the function of protection of information space to the competence of existing public authorities (Ministry of Information Policy, National Security and Defense Council, CMU, Security Service of Ukraine, Ministry of Culture, intelligence agencies, State Service for Special Communications and Information Protection, etc.);

- protection of information television and radio space and the market of printed products by banning access to the Ukrainian market of materials aimed at eliminating the independence of Ukraine, promoting a positive image of the authorities of the aggressor state, justifying the occupation of Ukraine;

- setting quotas for the national audiovisual product;

- ban on popularization of the aggressor state and calls in its favor during touring events in Ukraine;

- condemnation and elimination of symbols of the communist totalitarian regime;

- development of means and tools to respond to aggression in cyberspace;

- improvement of professional training in the field of information security, introduction of national educational programs on media culture, etc.

Key words: *information aggression, information sovereignty, propaganda, cybersecurity, National Security Strategy of Ukraine, Doctrine of Information Security of Ukraine.*

УДК 378.4(477.62-2МАР):323.2

М. В. Трофименко

МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЯК ЦЕНТР ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСТА МАРІУПОЛЬ

У статті на прикладі Маріупольського державного університету (МДУ) розглядається процес перетворення українських університетів на центри трансформації громад в умовах децентралізації. Розглянуті умови, в яких працює МДУ після 2014-2015 рр. Проаналізовані визначальні напрями розвитку університету, що впливають на розвиток громади, зокрема: робота освітнього центру «Донбас-Україна» МДУ, проведення наукових досліджень, реалізація міжнародних наукових проєктів університету, навчання іноземних студентів. Проаналізований внесок Маріупольської міської ради та Донецької облдержадміністрації у розвиток МДУ.

Ключові слова: *стратегія розвитку, університет, освітній центр «Донбас-Україна», іноземні студенти, Еразмус+, реінтеграція, тимчасово-окуповані території, Маріупольський державний університет (МДУ).*

DOI 10.34079/2226-2830-2020-10-28-29-270-281